

"Ey iktisatsız, israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilâf-ı hakikat hareket ettiğini bil..." İzahını yapar mısınız?

"BİRİNCİ MESELE: Sâni-i Zülcelâl, ism-i Hakîmin muktezasıyla, her şeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şekli ehemmiyetle takip ettiği gösteriyor ki, israf, abesiyet, faydasızlık, fıtratta yoktur. İsrâf ise, ism-i Hakîmin zıddı olduğu gibi, iktisat onun lâzımıdır ve düstur-u esasıdır."⁽¹⁾

"... Yiğın, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."^(A'râf, 7/31)

Bu ayet, hikmetin lazımı olan israfı men ettiği için bu bahiste yer almıştır. Dolayısı ile bu ayet hikmetin bir unsuru bir hakikati hükmündedir. Bu ayetin geniş izahı [İktisat Risalesi olan On Dokuzuncu Lem'adır.](#)

Hikmet ile iktisat birbirini gerekli kılan iki temel hakikattir; birisi varsa diğeri de onunla beraber sabittir. **Hikmet**, burada bir şeyin en kısa ve verimli bir şekilde elde edilme yoludur. Öyle ise, bir şeyi kısa ve verimli bir şekilde elde etmek mümkün iken, uzun ve verimsiz bir yolu takip etmek hem hikmetsiz hem de israflı hareket olur.

Mesela, İstanbul'a gitmek isteyen birisi, kısa ve güvenli bir yolu bırakıp uzun ve güvensiz bir yol ile gitse, bu adam hem hikmetsiz hem de israflı hareket etmiş olur. Uzun yol çok masraf olacağı için iktisat ile bağdaşmaz.

Allah kainatta iş ve icraatlarını iktisat ve hikmet ile yapıyor. Mesela Allah bir karaciğere dört yüz vazife takmak yerine her vazife için ayrı bir karaciğer yaratsa idi insan büyük bir et parçası haline gelir, hikmet ve iktisada uygun düşmeyen bir şekle bürünürdü. Bu sebeple Allah her şeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şekli takip ediyor ki, bu hem iktisat hem de hikmet oluyor.

(1) bk. [Lem'alar, Otuzuncu Lem'a Üçüncü Nükte.](#)